

L'Antropowiki

Elisenda Ardèvol
Jaume Vallverdú

PID_00146449

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció.....	5
Objectius.....	6
1. Desenvolupament de l'activitat.....	7
2. Presentació de l'activitat.....	10
3. Avaluació.....	11
4. Recursos.....	12
5. Bones pràctiques.....	13

Introducció

Descripció de l'activitat

Aquest projecte d'innovació docent es basa en l'exploració de les possibilitats didàctiques que ens obren les noves aplicacions tecnològiques que constitueixen el que s'ha anomenat "web 2.0" o el "programari social".

La finalitat d'aquesta activitat és que l'estudiant participi col·laborativament amb els seus companys i professors en el desenvolupament d'un projecte comú que consisteix en l'elaboració de continguts educatius que tinguin una utilitat real a partir de treballar en un entorn wiki.

En aquest marc, l'activitat "Antropowiki" en particular consisteix a contribuir en la realització d'una mena de Wikipèdia d'antropologia social i cultural, a partir de les aportacions dels alumnes i amb el seguiment i la revisió d'aquest treball conjunt i compartit per part del professor.

Aquest wiki, doncs, es proposa com una activitat d'avaluació continuada; els estudiants hauran de treballar diferents entrades del diccionari d'acord amb l'assessorament i tutoria del professor consultor o consultora.

En la construcció col·laborativa del wiki, el procés d'ensenyament-aprenentatge està centrat en la tasca de l'estudiant i els continguts que elabora passen a ser un recurs col·lectiu per al conjunt de l'aula. Però el wiki permet també que es puguin treballar els continguts en semestres successius, en un procés de millora contínua, de manera que, si l'experiència és positiva, fins i tot poden ser compartits els resultats i poden esdevenir en el futur una eina que pot estar disponible en línia i pot ser consultable com a material obert.

Objectius

Objectius

- 1.** Aprendre de manera productiva a partir de la generació col·laborativa de continguts.
- 2.** Fer que l'estudiant participi en un projecte de creació de coneixement obert.
- 3.** Formar l'estudiant en competències transversals relacionades amb l'ús de les TIC.
- 4.** Incentivar en l'alumne la cerca, selecció i síntesi de materials teòrics.
- 5.** Treballar la definició d'un concepte teòric en clau antropològica.

Competències bàsiques

- 1.** Capacitat de treball col·laboratiu i en xarxa en un entorn virtual.

Competències específiques

- 1.** Capacitat per a sintetitzar informació procedent de diferents fonts de consulta.
- 2.** Capacitat per a valorar i millorar el treball d'un altre en un esforç cooperatiu.
- 3.** Capacitat per a presentar el coneixement de manera organitzada.
- 4.** Capacitat de comprendre, definir i utilitzar conceptes teòrics de l'antropologia.

1. Desenvolupament de l'activitat

El procediment a seguir és que els estudiants triïn dues entrades del diccionari i les elaborin a partir de les fonts de consulta locals i en línia recomanades, o de la cerca bibliogràfica mateixa.

El diccionari està compost per una àmplia llista de conceptes; en alguns es proposa, com a novetat, desdoblant-los en altres subconceptes o temes més específics o subordinats, i així apareixerien en línia en forma de subpàgines. Això incrementaria les possibilitats de tria, i també, evidentment, enriquiria quantitativament i qualitativament el wiki.

Els conceptes de base els trobareu a l'Antropowiki. A títol d'exemple:

Aculturació
Adaptació: *adaptació ecològica, adaptació cultural, adaptació biològica*
Agnàtic
Animisme
Anomia
Antropologia aplicada
Antropologia biològica
Antropologia cognitiva
Antropologia cultural
Antropologia política
Antropologia de la religió
Banda: *banda mixta*
Bilateralitat
Bilocalitat
Biografia
Bruixeria
Cacicat
Calendari
Canvi cultural: *canvi social*
Cicle de vida: *cicle domèstic*
Circumcisió
Civilització
Clan
Classe social: *classe d'edat*
Colonialisme: *la cosmovisió dels pobles colonitzats*
Comparativisme
Comunitat
Costum
Creença: *creença religiosa*
Culte: *culte als avantpassats*
Cultura: *cultura i personalitat, cultura material, cultura ideal, culturització, cultura de masses*
Darwinisme: *darwinisme social*
Determinisme: *determinisme ambiental*
Difusió cultural
Difusionisme
Disfunció
Dol
Dot
Drets humans
Empirisme
Enculturació
Exogàmia
Estats alterats de consciència

Estructura social
Estructuralisme
Emic
Ètnia
Etnicitat
Etnocentrisme
Etnocidi
Etnografia
Evolució: *evolució ètnica, evolució unilineal, evolució multilineal*
Evolucionisme
Família: *família extensa, família nuclear*
Fàtria
Festa
Folklore
Funció
Funcionalisme: *funcionalisme estructural*
Globalització: *globalització, globalització de les comunicacions*
Grup ètnic: *grup lingüístic*
Holisme
Identitat: *identitat personal, identitat social*
Identitat ètnica
Ideologia
Imperialisme
Incest
Iniciació
Institució: *institucions secundàries*
Integració
Interculturalitat
Liminaritat
Literatura oral
Llegenda
Llinatge: *llinatge segmentat*
Màgia: *màgia imitativa, màgia de contacte*
Manà
Màscara
Materialisme cultural
Nacionalisme
Nativisme
Nomadisme
Norma
Observació participant
Paleoantropologia
Parentiu: *parentela*
Pastoralisme
Patriarcat
Patrilocalitat
Patró cultural
Poligàmia: *poliàndria, poligínia*
Politeisme
Positivisme
Possessió
Raça
Racisme
Relativisme cultural
Religió: *sagrat*
Residència, regles
Ritu: *ritus de fertilitat, ritus d'inversió*
Sacrifici
Símbol
Simbolisme, *simbolització*
Sincretisme
Socialització
Societat
Solidaritat: *solidaritat mecànica, solidaritat orgànica*
Tabú
Totemisme
Tradicció: *tradicció cultural, tradició local*
Trellat de camp
Tribu
Turisme: *turisme cultural*
Valor
Vudú

Xenofòbia

Les entrades es poden treballar de manera col·laborativa amb altres estudiants; no importa, sinó que es valora positivament, que hi hagi més d'un estudiant (d'una aula o de diferents) treballant en la mateixa entrada. Cada entrada serà revisada pel professor, que introduirà les esmenes que consideri necessàries. Un cop revisades les entrades elaborades per cada estudiant, el professor donarà per finalitzada l'activitat.

Tot seguit es donen les instruccions bàsiques a seguir dins del campus per part dels estudiants:

- 1) Cal anar a l'espai de comunicació de l'aula.
- 2) Cal accedir a l'espai Wiki.
- 3) Cal accedir al menú desplegable amb els conceptes a treballar, ordenats per ordre alfabètic.
- 4) Apareixerà un interrogant sobre els conceptes quan l'entrada encara no disposi d'informació; per tant, se n'hi pot incorporar.
- 5) La incorporació d'informació la fa l'estudiant mateix escrivint sobre una pantalla d'edició del concepte, que es crea després de polsar sobre l'interrogant associat.
- 6) Un cop introduïda la definició, l'opció de desar el document permet deixar-la enregistrada, fins que es vulgui modificar o afegir-hi altres dades.
- 7) Polsant sobre el concepte es pot veure el resultat final del procés.

El professor de l'assignatura anirà rebent les tries de conceptes fetes pels estudiants a la seva bústia personal, per tal de tenir-ne constància amb vista al seguiment i la qualificació individuals de l'activitat.

El professor proporcionarà les instruccions bàsiques de funcionament de l'Antropowiki i el procediment per a desenvolupar aquesta activitat.

2. Presentació de l'activitat

El treball sobre cada entrada ha de quedar reflectit en el seu corresponent espai en línia. Cada concepte s'ha de desenvolupar en una extensió màxima d'una pàgina (amb interlineat d'1,5). La definició s'ha de fer en clau antropològica; és a dir, a partir dels elements i arguments de la reflexió social i cultural en sentit ampli que caracteritza l'antropologia. Si escau, es pot completar o il·lustrar amb exemples etnogràfics concrets.

La bibliografia emprada per a elaborar les diferents entrades ha d'estar especificada forçosament darrere de cadascuna d'aquestes. Cal no oblidar posar-hi totes les dades: autor, títol del llibre, lloc de publicació, editorial i any i, en cas que n'hi hagi, l'URL complet. En el cas dels articles cal esmentar també els números de les pàgines inicial i final.

Lliureu l'última versió en un document Word al consultor.

3. Avaluació

Per a l'avaluació de la contribució de l'estudiant a l'Antropowiki es tindrà en compte:

- La síntesi del total de fonts consultades.
- La participació col·laborativa en una entrada i com la millora en termes de presentació del coneixement i tractament de la informació del concepte escollit. Si l'amplia, les característiques de l'ampliació o subtema treballat.
- Si és una entrada nova, la capacitat de comprendre, definir i utilitzar conceptes clau de l'antropologia.

4. Recursos

Per a l'elaboració de les entrades els alumnes es poden servir dels manuals bàsics de l'assignatura:

- **Jaume R. Llobera** (2009). *Antropologia social i cultural*. Barcelona: FUOC.
- **Paul Bohannan** (1996). *Para raros nosotros. Introducción a la Antropología cultural*. Madrid: Akal.

També poden fer servir bibliografia complementària que puguin cercar i seleccionar ells mateixos, o bé la que pugui recomanar de manera explícita el professor.

Els alumnes han de saber, d'altra banda, que disposen de les publicacions següents, especialment pertinents per a la realització d'aquesta activitat:

- **Ángel Aguirre** (ed.) (1982). *Conceptos clave de la antropología cultural*. Barcelona: Daimon.
- **Ángel Aguirre** (ed.) (1988). *Diccionario temático de Antropología*. Barcelona: PPU.
- **Thomas Barfield** (ed.) (2001). *Diccionario de Antropología*. Barcelona: Bellaterra.
- **Pierre Bonte; Michel Izard** (eds.) (1996). *Diccionario de Etnología y Antropología*. Madrid: Akal.
- **David E. Hunter; Phillip Whitten** (eds.) (1981). *Enciclopedia de Antropología*. Barcelona: Bellaterra.

5. Bones pràctiques

Les definicions següents dels conceptes *determinisme*, *empirisme*, *colonialisme* i *globalització* (aquests dos últims, amb temàtica subordinada/específica) poden ser un bon model de referència segons la línia i la perspectiva preteses en aquesta activitat. No vol dir que aquests models estiguin "perfectes" o no siguin millorables, sinó que són entrades obertes i subjectes a una ampliació o millora. Per exemple, en el cas de l'entrada "Colonialisme", els autors només introdueixen tres fonts, però d'una manera original (un manual, una obra acadèmica específica i un discurs oral transcrit d'una font directa). Els autors comencen amb una definició general, després utilitzen un exemple per a explicar un dels efectes concrets del colonialisme en relació amb el contrast cultural, proposen una interpretació i presenten unes consideracions finals. L'entrada, però, està oberta a la revisió... Com la milloraríeu?

Exemple

1) Determinisme

En la seva accepció més genèrica, és la doctrina que sosté que tot el que ha succeït, succeeix i succeirà està, des del principi, fixat i establert. A diferència del determinisme clàssic, d'arrel grega i basat en la noció de l'existència d'un destí sobrenatural ineludible, el determinisme modern apareix estretament lligat al desenvolupament científic i, més concretament, a una noció mecanicista de la realitat. Per tant, hom pot afirmar que el seu significat actual equival a afirmar que hi ha un conjunt de lleis causals que regeixen de manera precisa i unívoca un fenomen o sistema en relació amb una certa classe (definida i delimitada) de propietats, de manera tal que llur evolució futura està fixada de ben antuvi.

En l'àmbit de les ciències socials, la qüestió del determinisme arrenca amb força en el segle XVIII quan, en plena Il·lustració, diversos pensadors, com ara Condorcet, amb la seva noció de la història com un procés lineal determinat per lleis, D'Holbach, que sostenia que l'ésser humà està regit per les mateixes lleis que regulen la natura, o G. Vico, que pretenia identificar les regularitats i determinacions causals de la història, partien de la base que les accions humanes no són fruit del lliure albir, sinó que estan sotmeses a les mateixes lleis causals que els fenòmens naturals.

No obstant això, la major part dels pensadors il·lustrats postulaven que els afers humans són de naturalesa radicalment diferent dels fenòmens naturals i que, per tant, qualsevol determinisme quedaria desacreditat. L'exponent més destacat d'aquest posicionament fou I. Kant, que contraposava obertament el món natural, regit per la causalitat, a l'àmbit humà, regit per la llibertat inherent a l'ésser humà. De fet, tot el seu esquema ètic, basat en l'imperatiu categòric, es fonamenta en la llibertat noümènica de la consciència.

Al llarg dels segles XIX i XX, la polèmica entre els defensors de la idea que els afers humans obeeixen lleis que poden ser descobertes científicament i que, un cop identificades i analitzades, permeten de preveure amb certesa l'evolució passada i futura de les societats, i els detractors d'aquest determinisme, que el veuen com quelcom incompatible amb la llibertat humana i amb tot principi ètic, ha estat una constant.

Així, d'una banda, durant el segle XIX proliferen diferents accepcions deterministes, que arrenquen, però, de postulats força diferents: així, hi va haver partidaris del determinisme racial, segons els quals els trets socioculturals de les poblacions humanes són el resultat de les tendències i actituds hereditàries pròpies de cada grup racial, o del determinisme geogràfic, que postulava que són les característiques geogràfiques i climatològiques de l'indret les que regulen la conducta i els trets dels grups humans. Aquests corrents, fortament desacreditats pel desenvolupament de les recerques empíriques i les reflexions teòriques de l'antropologia i les altres ciències socials, els succeïren d'altres que han tingut molta més influència, com ara el determinisme d'arrel evolucionista de H. Spencer,

que combina factors culturals amb biològics, el determinisme d'arrel cultural d'A. Comte, segons el qual tot el nostre pensament i, per mitjà seu, tota l'evolució social, passa per tres estadis –el religiós, el metafísic i el positiu (científic)– d'una manera inexorable, o el determinisme econòmic. En aquest darrer vessant, cal esmentar la gran incidència que ha tingut la tesi de Marx segons la qual són els factors econòmics –les forces de producció i les relacions de producció– els que, en darrer terme, determinen els trets i l'evolució de les societats. Sovint, però, s'ha passat per alt que, en l'esquema marxista, el predomini dels factors materials no impedeix que els aspectes culturals, institucionals i ideològics puguin, al seu torn, incidir en els trets d'un grup social determinat.

D'altra banda, no han faltat antropòlegs i científics socials que han rebutjat frontalment el determinisme. Així, F. Boas negava explícitament la validesa de qualsevol esquema evolutiu amb pretensions d'universalitat i linealitat, mentre que M. Weber argumentava que els afers social i culturals obeeixen a una pluralitat de factors causals, tant d'índole material com cultural, que, a més, només es poden analitzar per mitjà de la consciència dels individus, és a dir, de la comprensió de com aquests interpreten i atorguen un sentit als seus actes i a les circumstàncies que els envolten.

Modernament, el determinisme més ingenu, el que postula que hi ha lleis úniques i monocausals que condicionen absolutament la conducta de les persones i els grups i que permeten establir-ne llur evolució passada i futura, ha entrat fortament en descrèdit. Això no impedeix, però, que hi hagi intents d'establir unes pautes sincròniques i diacròniques que permetin entendre, conceptualitzar i englobar l'aparent espontaneïtat i desordre dels pensaments i els actes humans. Destaquen, en aquest sentit, els esforços teòrics i epistemològics de l'estructuralisme (Lévi-Strauss o Althusser) que, durant els anys seixanta i setanta, va cercar i teoritzar les estructures mentals, lingüístiques o socioeconòmiques subjacents a les diferents pautes de conducta i de comprensió de les persones i les cultures, o les teories de M. Harris que, sense caure en un determinisme unilineal, pretenen analitzar els trets socials i llur evolució a partir, sobretot, dels condicionants materials i estructurals.

En canvi, alguns antropòlegs, etiquetats com a postmoderns, es mostren clarament reticents a acceptar que hi hagi cap mena d'estructura objectivament identificable, ja sigui de tipus material o cultural, que pugui regular clarament els assumptes humans i que serveixi de base per a establir tipologies sincròniques o diacròniques universalment vàlides. Segons els seus partidaris, l'antropologia ha d'abandonar, definitivament, qualsevol pretensió d'identificar i establir mecanismes causals o estructurals per a passar a centrarse en l'hermenèutica, en la interpretació dels elements simbòlics i textuais presents en les diverses cultures.

Bibliografia

- Augé, Marc; Colleyn, Jean-Paul** (2005). *Qué es la antropología*. Barcelona: Paidós.
- Bohannon, Paul** (1996). *Para raros, nosotros: introducción a la antropología cultural*. Madrid: Akal.
- Cabo Ramon, Isabel** (coord.) (1998). *Metodología de las ciencias sociales*. Barcelona: UOC.
- Ferrater Mora, José** (1994). *Diccionario de filosofía*. Barcelona: Ariel.
- Harris, Marvin** (2005). *El desarrollo de la teoría antropológica: una historia de las teorías de la cultura*. Madrid: Siglo XXI.

2) Empirisme

En sentit genèric, l'empirisme és la doctrina de caire epistemològic segons la qual l'experiència és l'origen i el fonament de tot coneixement. Això implica, d'una banda, que els raonaments, els pensaments i, en general, qualsevol contingut de la nostra ment deriven, en darrer terme, de les dades copsades pels nostres sentits mitjançant el contacte amb l'exterior, i no pas a l'inrevés; i, d'altra banda, que la validesa de qualsevol enunciat es troba en la possibilitat de ser sotmès a una verificació experimental.

L'empirisme apareix estretament lligat a la inducció, segons la qual el coneixement deriva de l'acumulació de dades procedents de l'experiència, de les quals extraïem les proposicions i lleis científiques escaients.

Aplicat a les ciències socials i, més concretament, a l'antropologia, convé diferenciar clarament entre l'empirisme, entès com a postulat epistemològic, del conjunt de pràctiques de caire empíric que, més enllà dels diferents enfocaments teòrics i epistemològics de l'investigador, formen part inherent de la seva activitat.

En el primer sentit del terme, els postulats positivistes –que haurien tingut com a màxim representant clàssic August Comte–, segons els quals les ciències socials han d'imitar els mètodes de clàssics de les ciències naturals i procedir, per tant, a identificar i analitzar aïlladament els "fets socials" per a passar després a formular hipòtesis que hauran de ser validades experimentalment, han quedat fortament desacreditats, fonamentalment per tres motius, estretament lligats. D'una banda, ja des de W. Dilthey i Max Weber hom accepta que, a diferència de les "explicacions" pròpies de les ciències naturals, basades a oferir sèries causals obtingudes i validades experimentalment, les ciències socials es fonamenten en la "comprensió", és a dir, a identificar, captar, analitzar i, sobretot, interpretar i comprendre, estats mentals i actes i comportaments socialment i culturalment condicionats, en un procés en el qual l'investigador participa del sentit i dels significats presents en el que s'investiga. En segon lloc, des de les recerques de K. Popper i, sobretot, T. Kuhn, hom accepta que no existeixen "fets" aïllats i objectivament identificables, sinó que són els postulats teòrics –explícits o implícits– els que guien el procés de selecció, identificació i anàlisi de les dades i dels fets. En tercer lloc, les dades i els fenòmens que investiga l'antropòleg no són objectes empírics, sinó construccions socials, culturals i simbòliques que, a més, canvien amb el temps i són, doncs, de caire històric.

Tot això no exclou, però, que les pràctiques de caire empíric, és a dir, les que es fonamenten en l'experiència directa, tinguin un paper clau en el desenvolupament de l'antropologia. En aquest sentit, la metodologia empírica per excel·lència d'aquesta disciplina és el treball de camp, que es basa en descripcions minucioses i exhaustives de les realitats locals fetes a partir de la participació activa en la vida quotidiana per part de l'investigador. Els avantatges d'aquest mètode es troben en la gran recopilació directa de dades i en el fet de permetre que la cultura a observar vagi impregnant, de manera semiinconscient, l'investigador. Això no obstant, el treball de camp sol anar acompanyat d'altres dades empíriques, com ara les enquestes, les dades comparatives o les recerques històriques.

En els processos de recerca empírica, és necessari tenir present en tot moment que els fenòmens socials i culturals no són objectes "naturals" empíricament identificables, sinó que són el resultat d'elaboracions simbòliques condicionades socialment i culturalment. Més encara: també l'investigador participa, explícitament o implícitament, d'un conjunt de categories i nocions construïdes socialment. Per tant, en els processos de recerca empírica de dades es produeix una interacció entre les categories de l'investigador i les del col·lectiu a investigar. D'això es deriva la importància de la reflexivitat i de l'autoconeixement del paper de l'observador com a requisit previ per a poder recopilar i interpretar dades. De fet, el coneixement de l'altre i l'autoconeixement no solament no s'exclouen, sinó que es complementen i formen part essencial del coneixement antropològic.

Més enllà dels diferents corrents teòrics i metodològics i de les diferències entre els partidaris de prioritzar la perspectiva i les categories dels investigats (perspectiva *emic*), com ara C. Geertz i W. H. Goodenough, i les dels partidaris de donar més protagonisme a les anàlisis de l'investigador (perspectiva *etic*), com ara M. Harris, hi ha un cert consens a afirmar que el científic social ha de saber combinar la receptivitat, és a dir, la capacitat i predisposició a captar les dades empíriques amb què es troba en el decurs de les seves recerques, amb la capacitat teòrica que permet interpretar-les, contextualitzar-les i comparar-les.

La globalització, entesa en aquest context com la creixent interacció, interdependència i mobilitat dels grups socials i les cultures, fa que el treball tradicional de camp, centrat en l'estudi d'un indret i un col·lectiu concrets, s'hagi de reformular en el sentit que actualment ja no resulta factible analitzar-lo aïlladament, sense tenir en compte la seva interacció amb grups i factors externs, sovint d'abast global.

Bibliografia

Augé, Marc; Colleyn, Jean-Paul (2005). *Qué es la antropología*. Barcelona: Paidós.

Bohannon, Paul (1996) *Para raros, nosotros: introducción a la antropología cultural*. Madrid: Akal.

Cabo Ramon, Isabel (coord.) (1998). *Metodología de las ciencias sociales*. Barcelona: UOC.

Ferrater Mora, José (1994). *Diccionario de filosofía*. Barcelona: Ariel.

Harris, Marvin (2005). *El desarrollo de la teoría antropológica: una historia de las teorías de la cultura*. Madrid: Siglo XXI.

Mayos, Gonçal (2008). *El gir cultural. Per bé i per mal*. Dossier de curs de l'Escola d'Estiu d'Ensenyament Secundari.

3) Colonialisme: la cosmovisió dels pobles colonitzats

S'entén per colonialisme el fet que un grup cultural estigui sota l'hegemonia d'un altre. L'expansionisme europeu iniciat en el segle XV a la recerca de colònies de tipus comercial o d'establiment es va intensificar en el darrer terç del segle XIX, quan bona part dels països europeus i avançats es van llançar al domini del món. Els colonialisme es sinònim d'una cursa de conquesta i control d'amplis territoris com a conseqüència de la conjuntura econòmica del moment i amb el pretext d'estendre la cultura i la religió de l'home blanc.

Els pobles colonitzats s'adherien a les idees culturals dels seus colonitzadors, que eren completament diferents de les seves. Paul Bohannan destaca que la diferència més clara, en molts casos, eren les seves actituds envers l'ecologia i l'entorn. La majoria de pobles, abans de la colonització, vivia en un estat d'equilibri amb la natura. Les seves vides, igual que les creences religioses, s'estructuraven per a mantenir aquest equilibri. La carta del cabdill indi Seattle l'any 1855 dirigida als representants del govern nord-americà que volien comprar el territori de la tribu duwamish plasma la mentalitat d'aquests pobles (les anomenades *societats integrades* o de discurs mític, segons Mircea Eliade) i reflecteix la seva cosmovisió home-natura: "Cada part d'aquesta Terra és sagrada per al meu poble [...] Nosaltres som una part de la Terra, i ella és part de nosaltres. Les flors oloroses són les nostres germanes [...] Nosaltres sabem que la Terra no pertany als homes, sinó que l'home pertany a la Terra [...]" (Seattle, 1994).

Aquesta concepció integrada que els humans miticoreligiosos tenen de l'univers i de la vida, en què totes les criatures, els espais i els actes humans participen del sagrat, xoca amb l'actitud judeocristiana. Per als colonitzats, la integració còsmica defineix la seva cultura. En canvi, els colonitzadors estaven convençuts que Déu havia creat el món especialment per a l'explotació per part seva. Els governants i els missioners es consideraven portadors de la civilització, la prosperitat i Déu. Totes dues societats, colonitzats i colonitzadors, no compartien les mateixes premisses culturals. Així doncs, aquestes diferències incompatibles van provocar una falta de comunicació constant. La cultura i la societat colonials, segons Bohannan, es veuen sempre desfigurades per valors i intencions oposades.

Per als colonitzadors, els pobles colonitzats eren considerats "exòtics", "primitius" o "salvatges". Totes aquestes definicions es contraposaven a la idea que els europeus tenien de la civilització. Als pobles colonitzats els negaven l'existència total de la raó o l'ànima per a poder equiparar-los amb animals. En canvi, molts pobles indígenes americans van prendre els conqueridors per déus i van considerar diabòliques les armes que utilitzaven. A més, algunes profecies dels asteques i dels inques havien predit l'arribada d'uns desconeguts enviats pels seus déus, i per això en alguns casos es van sotmetre als espanyols amb més facilitat i resignació.

Bibliografia

Bohannan, Paul (1996). *Para raros nosotros. Introducción a la antropología cultural*. Madrid: Akal.

Eliade, Mircea (1972). *El mito del eterno retorno*. Madrid: Alianza Editorial.

Seattle (1994). *Nosaltres som una part de la terra. Missatge del Gran Cabdill Seattle al President dels Estats Units d'Amèrica l'any 1855*. Palma de Mallorca: Hesperius.

4) Globalització: globalització de les comunicacions

El ràpid desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació i la seva difusió a escala mundial està creant profunds canvis en l'estructura del sistema econòmic i està modificant les institucions polítiques i culturals. McLuhan afirma que els canvis en la comunicació sempre impliquen canvis estructurals en la societat. Les telecomunicacions i les aplicacions informàtiques estan canviant la nostra manera de relacionar-nos, de viure, d'aprendre i de treballar. El nou sistema electrònic de comunicació es caracteritza pel seu potencial interactiu. La societat de la informació, també anomenada *societat postindustrial*, *societat del coneixement...* comporta un nou estil de vida que es caracteritza per l'individualisme i la concentració en la llar.

La informació s'ha convertit en un aspecte clau en un món globalitzat. En el nucli d'aquesta societat de la informació es troba el desenvolupament tecnològic. Hem passat de la revolució industrial a l'electrònica. I el gran pas va ser la invenció del xip. D'aquesta manera, es pot processar molta més informació de manera ràpida, flexible i eficaç. L'economia mundial s'està convertint en una economia de xarxa. Les operacions traspassen les fronteres i es tornen globals. Els gegants de les indústries de l'oci es fusio-

nen amb els colossos de les tecnologies de transmissió, i això provoca la creació de noves empreses que facturen centenars de bilions de dòlars. Els conceptes clau són *interactivitat* i *economia en xarxa*. Segons Negroponte, els elements essencials de la nova societat de la informació ja no són els àtoms sinó els bits.

Aquest canvi és propiciat per la tecnologia digital, que permet la introducció dels multimèdia. La televisió, el vídeo i altres mitjans s'integren amb la informàtica i les ciències de la informació i creen un camp enterament nou de serveis i aplicacions telemàtiques. Estem passant de la societat *broadcasting* a una societat de selecció personalitzada de la informació. Internet, la xarxa de xarxes, té més de tres-cents milions d'usuaris. Aquests poden accedir a qualsevol punt d'informació a escala planetària. Amb la introducció dels ordinadors personals, als consumidors ens conviden a convertir-nos en productors. Amb la televisió, consumíem sense oposar resistència.

Amb la transmissió digital, la informació es mou a velocitat elèctrica, i aquesta tendeix a abolir el temps i l'espai de la consciència humana. La globalització de les comunicacions ha canviat els nostres valors de referència. Ens estem transformant en nòmades electrònics. Mitjançant les noves tecnologies podem posar-nos en contacte amb qualsevol part del món de manera instantània. Segons el plantejament de McLuhan, els mitjans de comunicació són extensions dels sentits humans de la mateixa manera que la roda és una extensió del peu. Cada tecnologia estén una de les nostres facultats i transcendeix les nostres limitacions físiques. Els ordinadors donen accés i poder sobre qualsevol punt del planeta, en qualsevol moment i per a qualsevol propòsit.

Molts autors es pregunten si l'ésser humà està realment preparat per a assumir les conseqüències socials, polítiques i culturals derivades de les innovacions tecnològiques. Una altra qüestió derivada de la globalització de les comunicacions és si l'accés a la informació ens fa més lliures. Per a Negroponte, és necessari d'afavorir la generació i l'accés a la informació del conjunt de la població per a transformar-la en coneixement. En cas contrari, podríem estar abocats a una situació en la qual hi hauria dos grups: una elit capaç de buscar, usar i difondre la informació i una gran majoria d'individus que només en aparença aconsegueixen molta informació, però que en realitat no són capaços d'utilitzar-la, i es convertirien en els nous analfabets.

Bibliografia

Castells, Manuel (2001). *La Galaxia Internet. Reflexiones sobre Internet, empresa y sociedad*. Madrid: Areté.

Del Brutto, Bibiana Apolonia (2003). "Globalización y el nuevo orden internacional: las sociedades de la información". *Textos de la Cibersociedad* (núm. 3).

MacLuhan, Marshall (2005). *La Aldea Global: Transformaciones en la vida y los medios de comunicación mundiales en el siglo XXI*. Barcelona: Gedisa.

Mochón, Francisco (2006). "Globalización: retos de cara al futuro". *Cuadernos de Ciencias Económicas y Empresariales* (núm. 50-51, pàg. 51-83).

Negroponte, Nicholas (1995). *El mundo digital: Un futuro que ya ha llegado*. Barcelona: Ediciones B.

